

Vargstammens tre faser och en dockparagraf.

Man kan beskriva vargstammens utveckling som 3 faser.

Fas 1. I den första fasen finns det gott om plats för utvandrande ungvargar att slå ner bopålar. Revirstorleken under denna fas handlar om 90-100000 ha. Så har det till för ett par år sedan sett ut i vargbältet och det är också den storleken på revir forskarna räknat med. I den allmänna debatten ser man fortfarande påståenden, att ett vargrevir är så stort och det stämmer säkert i vargbältets ytterkanter. Den revirstorleken innebär att det fortfarande går att jaga, både älg och annat vilt. Vid en älgstam runt 10-11 älgar/1000 ha går då ungefär hälften av älgarna åt till vargarna. Lite otrevligt att släppa hundar men det går ändå att jaga.

Fas 2. I denna fas förtätas vargstammen eftersom ungtikarna helst vill slå sig ner intill föräldrareviret. Hittar de en ledig ruta mellan två befintliga revir slår de sig gärna ner där och väntar på en hane. Hanarna springer långt och vandrar gärna långt bort från föräldradjuren. Som exempel hittade man 2012 DNA från 12 olika vargar i Skåne. Dessa 12 var samtliga hanvargar! Undantagsvis finns det även tikar som vandrar långt, ett exempel är Kynnatiken som bakspårade Kilsbergstiken ända från Norge, till Kilsbergen och sedan vandrade vidare via Finspång ner till Skåne och södra Sverige, där hon så småningom sköts vid skydds jakt. Tikarna som vandrar är dock väldigt få och det är orsaken till att på över 30 år, så har i princip vargstammen inte hunnit sprida sig ordentligt mer än i vargbältet. I Värmlands och Örebro län har fas 2 kommit längst. I Örebro län är de allra flesta reviren under 50000 ha. Förra vintern var det minsta på 23000 ha och det var bara 3 av de 12 revir som berörde länet som var större än 50000 ha. I de andra 9 reviren äter vargarna fler älgar än det föds. Detta innebär, att utgår man från en älgstam på 10-11 älgar/1000 ha, så tar det ett par år sedan är man nere på en så gles älgstam, att älgarna inte räcker till för att föda vargarna. Vad gäller annat vilt, så har dessa stammar också minskat till icke jaktbara nivåer. Räven försvinner först. I den mån det fanns några rådjur är de naturligtvis också slut. Någon älgjakt kan inte heller bedrivas, eftersom alla älgar går åt till vargarna. Man hör ofta att det inte går att jaga med löshund i vargrevir, men sanningen är att när fas 2 inträtt finns det inget att jaga, varken med eller utan hund. En annan effekt av förtätningen som man konstaterat i USA är att flockarna blir större. Oavsett vilket håll ungvargarna försöker sig på för att vandra ut, så stöter de på andra familjegrupper och där är de inte välkomna. Detta innebär att de ibland stannar kvar med föräldrarna ytterligare ett år.

Fas 3. När viltet inte räcker till för att försörja vargarna, kommer man in i fas 3. Då ökar dels trycket på tamdjur och dels ökar revirstriderna. I USA har man sett, att av döda vuxna vargar har 40 % dött i sådana revirstrider. Vargarna måste söka sig längre ut utanför reviret och även närmare människan, för att finna föda och blir mer desperata. Dom ger sig oftare på både nötkreatur och hästar även om det medför betydligt större risker för dem själva, men hungern tvingar dem.

Nuläget. I Värmlands och Örebro län är vi idag mitt i fas 2 och i vissa delar med stora steg på väg in i fas 3! En viktig faktor att ta hänsyn till i vargförvaltningen borde vara att aldrig låta revirens storlek gå ner under 50000 ha, för då kommer problemen att accelerera genom att man tvingar in utvecklingen i fas 3. Helst skulle man inte låta reviren gå under 100000 ha, om man fortfarande vill att det ska gå att jaga hjälpligt. Har man en mindre älgstam än 10 älgar/1000 ha går det naturligtvis fortare. Skogsbolagen jobbar ju på många håll för en älgstam på 5 älgar/1000 ha och då måste naturligtvis vargreviren vara dubbelt så stora, d.v.s. 100000 ha, för att inte fas 3 ska uppstå.

Omvärlden. För att få lite perspektiv, kan det vara intressant att jämföra vargstammens storlek med hur det ser ut i andra länder. Då ska man komma ihåg att medan vi pratar om klövviltstammar som handlar om 10 älgar och kanske i bästa fall 30 rådjur/1000 ha i de mellansvenska skogsmarkerna, så har man i östra Europa på många håll flera hundra klövvilt/1000 ha. Självklart kan sådana områden lättare föda en vargstam, utan allt för mycket tamdjursskador och där kan viltet räcka till både rovdjuren och människan. De två ryska vargforskarna Pjotr Danilov och Konstantin Tirronen berättade vid vargsymposiet 2012 om att i områden befolkade som de svenska varglänen, hade man som målsättning att ha 0 vargar/100000 ha. I de enligt ryska mått glesbebyggda trakterna hade man i sina förvaltningsplaner en maxnivå på 2 vargar /100000 ha. Doug Smith, den vargforskare som var ansvarig för återintroduktionen av varg i Yellowstone Nationalpark, trodde inte det var sant, när han fick klart för sig hur det såg ut i vargbältet där de svenska forskarna och myndigheterna planerade för att ha varg. Det skulle man aldrig gett sig på att försöka i USA. Med så mycket folk och vägar överallt förutspådde han stora problem.

Framtida spridning. Det är alltså en myt att vargarna kommer att sprida sig över Sverige inom överskådlig framtid. Födobrist innebär inte att vargar eller för den delen lodjur börjar vandra. Myndigheterna gör precis samma misstag med vargarna som man gjorde med lodjuren. Man lät lodjursstammen öka till helt ohållbara tätheter i t.ex. Bergslagen för att de skulle sprida sig till södra Sverige. I stället för att sprida sig, började de svälta ihjäl när rådjursstammen kraschat. . Någon snabb spridning av vargstammen lär inte ske om man inte börjar flytta ungtikar.

Förvaltning. Förvaltning av både varg och lodjur borde ha en "dockparagraf". Med det menar vi, att bestämmer sig myndigheter och politiker för en miniminivå för hela landet, så skulle den följas av "dock inte mer än t.ex 2 vargar / 100000 ha". Så ser det ut i Ryssland som haft förvaltning av vargstammen i många decennier. Man kan inte ödelägga viltstammarna i en region bara för att det inte finns varg i en annan. Dom kommer inte att flytta dit frivilligt!

Det är dags för Jägareförbundet att driva kravet om en dockparagraf!

Hans Boström Rovdjursansvarig Jägareförbundet Örebro län och

Ingvar Hellquist Ordförande Jägareförbundet Örebro län.